

Jadrarno padalstvo (JP) v Škofji Loki

Začetki

Ločani smo naslovni šport zaznamovali na več področjih. **Tone Svolfjšak** je bil prvi, ki je v Slovenijo (tedaj še Jugoslavijo) prinesel pravo JP (model Maxi). Pred tem so redki posamezniki s hribov vzletali s padali za skoke iz letal. Šlo je za izdelek, kupljen v tujini, a namenjen zgolj vzletanju s pobočij/hribov. Čeprav bi ga z današnje perspektive le stežka ločili od omenjenih padal za skoke iz letal, je ponudil boljše letalne sposobnosti, predvsem glede drsnega razmerja (finese). Kasneje so se JP tako zelo spremenila, da bi jim laik stežka pripisal kakšno povezavo z izvornimi izdelki.

Stane Krajnc je drugi, ki je bistveno zaznamoval JP pri nas. Bil je namreč prvi, ki si je (skupaj s kolegom iz Vodice – Sandijem Marinčičem) sam sešil svoje JP. Tone Svolfjšak je dovolil, da sta Stane in Sandi razparala njegovo padalo in ga prekopirala.

Ni odveč poudariti, da so vsi trije lep del svoje službene poti namenili prav proizvodnji JP in z njimi povezane opreme.

Stane in Tone sta skupaj ustanovila podjetje *Air Systems*, ki je kakih 15 let izdelovalo JP in letalne sedeže. Kmalu po ustanovitvi je Stane podjetje zapustil in z ženo Magdo ustanovil svoje podjetje, *Atair (1992)*. Slednje je bilo prav tako povezano z JP, saj je sprva izdelovalo reševalna padala za proste letalce (JP in jadrarne zmajarje). Kasneje so to dejavnost nadomestili z izdelavo padal za skoke iz letal, BASE padal (kratica BASE je angleški akronim za Building, Antenna, Span in Earth, ki predstavljajo odskočna mesta za te vrste skokov s padali) in letalnih oblek za BASE skakalce.

Velja omeniti še to, da sta bila Stane in Tone do pojava JP že stara znanca, saj sta bila *oba jadrarna zmajarja* (JZ). Stane je imel za seboj že kar nekaj JZ lastne konstrukcije in sodi med pionirje tega športa pri nas, Tone pa je tudi že šival nosilno jermenje za JZ. Pretežno za prijatelje in znance.

Letenje v preletih

Bilo je še nekaj imen, ki so s svojo dejavnostjo ali uspehi zaznamovala JP v državnem merilu in tudi širše. Mednje zagotovo sodi **Domen Slana**, ki je leta 1992 postal evropski podprvak. Poleg tega je bil večkratni zmagovalec državnega prvenstva (DP), Lige in XC preletov (XC je okrajšava angleške besedne zveze cross country). V slednji disciplini je blestel tudi v svetovnem merilu, saj je v prvi polovici devetdesetih let redno odhajal letet v Južnoafriško republiko (JAR), na lov za svetovnimi rekordi. Uradno priznanega sicer nikdar ni dosegel, čeprav je večkrat

letel najdlje dotedaj. Nekajkrat so se mu za las izmuznili. Nemara tudi zaradi tedaj nenaklonjenih razmer pilotom iz vzhodne Evrope. Svetovni rekordi namreč zahtevajo potrditev in priznanje, o čemer odloča ustrezna dokumentacija preleta in na kraju še ljudje mednarodne aeronavtične zveze FAI (Fédération aéronautique internationale), ki jo odobrijo ali ne.

Nekaj odprav v JAR je sofinansiral Tone Svvoljšak. Bodisi gmotno ali z opremo, saj se je, kot proizvajalec, na ta način reklamiral.

Matej Jocif (1964 - 2012) je bil pilot, ki je takisto pustil globok pečat v slovenskem JP. Podobno kot Domen je osvojil naslov državnega prvaka in zmagovalca Lige. Skupaj z Domnom in Tonetom je nekajkrat sodeloval na XC odpravah v JAR.

Zelo podobne uspehe sta dosegla še dva pilota z loškega področja. **Roman Lotrič** iz Švelj in **France Megušar** iz Dolenje vasi v Selški dolini.

Vsi štirje -Domen, Matej, Roman in France - so se redno izmenjavali na vrhu domače lestvice najboljših JP, v že omenjenih disciplinah/tekmovanjih.

Naj omenim še tri pilote, ki so dosegali dobre tekmovalne rezultate. **Gašper Prevc** iz Dražgoš (nečak Franceta Megušarja), **Borut Hafner** in **Janez Križnar**, slednja dva Ločana.

Po spominu lahko povem, da sta bila Gašper in Borut nekje v obdobju med leti 2000 in 2010 v sami tekmovalni špici slovenskega JP. Jaz sem leta 2000 dosegel državni rekord v XC preletu, poleg visokih mest na DP in Ligi. Vsi zgoraj naštetih smo bili, ne nujno v istem obdobju, tudi člani slovenske JP reprezentance v preletih.

Letenje v natančnosti pristanka na cilj

V tej disciplini je v slovenskem in svetovnem merilu eden najboljših **Tone Svvoljšak**. Posegel je praktično že po vseh možnih naslovih na tem področju.

Dejavnosti povezane z JP

Tone in Stane nista bila edina, ki sta svoje letalno znanje prenesla tudi na poslovno področje. Podobno je storil Gašper Prevc, ki je po zaključku poti aktivnega tekmovalca odprl trgovino s pripomočki in opremo za JP. Poleg tega vodi JP šolo in organizira letalne izlete v tujino.

Domen Slana je v devetdesetih letih, samostojno in skupaj s prijateljem, takisto JP pilotom, Francetom Giacomellijem, skonstruiral pet JP in z njimi tudi tekmoval (imena padal: Friend, Čiv čiv, Njam njam, Tatenk, Tanov). France je kot matematik in računalniški programer napisal program za risanje JP, Domen pa je prispeval

znanje oblikovanja in izkušnje s tekmovanj. Kasneje sem se konstruiranja JP in opreme lotil tudi jaz, kar za različna podjetja/naročnike počnem še danes. Skupaj s Francetom Giacomellijem zadnjih sedem let sodelujeva pri razvoju posodobljene različice programa za konstruiranje JP. Gre za program Paratailor, ki je v svetovnem merilu eden redkih, napisanih izključno za to področje.

Pri izdelavi JP prototipov je Domnu in Francetu priskočil na pomoč Tone, meni pa Stane.

Igor Eržen je še en škofjeloški pilot, ki je s svojim letenjem in predvsem delom močno zaznamoval prosto letenje. Kot dober pilot JP, tekmovalec, dolgoletni organizator domačih in mednarodnih tekmovanj, selektor državne reprezentance v preletih in vodja reprezentance v natančnosti pristajanja, delegat in direktor mednarodnih tekem, *predsednik Letalske zveze Slovenije* in podpredsednik Mednarodne komisije za prosto letenje (CIVL - Commission Internationale de Vol Libre) pri FAI, je ena najvidnejših oseb na omenjenih področjih. Za nameček je tudi on svoje bogato prostoletalsko znanje unovčil kot zastopnik tujega proizvajalca JP in opreme.

Zaključek

V Škofji Loki je bilo v zadnjih 30. letih obilo rekreativnih in nekaj tekmovalnih JP. Naravne danosti Škofjeloškega hribovja so močno pripomogle k razvoju dejavnosti. Z vzletišč na Dražgoški gori in Lajnar na Soriški planini so bili opravljeni številni državni in svetovni rekordi v preletih. Nastalo je nekaj klubov in društev (Let Škofja Loka, Triglav Škofja Loka, Krokari Železniki, Kragulj Sovodenj), ki svojim članom omogočajo čim varnejše rekreativno letenje in udeležbo na tekmovanjih. Glede na stalen dotok novih pilotov, ima ta šport na loškem dobro zaledje in lepo prihodnost tudi v bodoče.

Avtor: Janez Križnar, oktober 2019